

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Π.Ε. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΔΗΜΟΣ ΔΩΔΩΝΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΠΕΖΟΠΟΡΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΔΩΔΩΝΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα Τεχνική Έκθεση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του τεύχους δημοπράτησης του έργου: «Δημιουργία δικτύου μονοπατιών και διαδρομών πεζοπορίας Δήμου Δωδώνης».

ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ - ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Ο Δήμος Δωδώνης καλύπτει όλη την νότια πλευρά του νομού Ιωαννίνων. Αποτελεί την κύρια και μόνη νότια είσοδο της περιφερειακής ενότητας Ιωαννίνων, με την διάσχιση του από την Εγνατία και την Ιονία Οδό. Χαρακτηρίζεται ως δήμος με εύκολη συγκοινωνιακή πρόσβαση λόγω των οδικών αξόνων που τον διασχίζουν. Μπορεί δε να αναπτυχθούν ισχυρές σχέσεις και αλληλεξαρτήσεις σε διαπεριφερειακό και διαδημοτικό επίπεδο σε πολλαπλούς τομείς.

Έχει έκταση 658.880 στρέμματα και μόνιμο πληθυσμό σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής του 2021 στους 7.199 (απογραφή 2021), ενώ με την απογραφή του 2011 ανερχόταν σε 9.693 (απογραφή 2011). Παρατηρείται δηλαδή μείωση του μόνιμου πληθυσμού του.

Σήμα κατατεθέν για τον Δήμο Δωδώνης αποτελεί ο Αρχαιολογικός χώρος της Δωδώνης, ο οποίος αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας, ενώ το Μαντείο αποτέλεσε σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, κοιτίδα του Ελληνικού Πολιτισμού. Μία από τις πλέον μακραίωνες εκφάνσεις του πολιτισμού της περιοχής είναι η θρησκευτική παράδοση, της οποίας ζωντανά δείγματα αποτελούν οι ναοί, οι μονές και τα παρεκκλήσια, που απαντώνται σε όλους τους οικισμούς του Δήμου Δωδώνης. Ενδεικτικά αναφέρεται η Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στο Ρωμανό (1113). Τα Μετόχια της είναι η Ι.Μ. Γενεσίου Θεοτόκου (Παναγία Σιστρουνίου), η Ι.Μ. Αγίου Δημητρίου Διχουνίου, η Ι.Μ. Αγίων Αποστόλων Μεσιανών, η Ι.Μ. Γεννήσεως Θεοτόκου Καταμάχης και η Ι.Μ. Αγίας Παρασκευής Βαλανιδιάς.

Πλήθος νεοτέρων μνημείων υπάρχουν επίσης, όπως πέτρινα γεφύρια, νερόμυλοι, νεροτριβές καθώς και τα περίφημα χάνια. κλπ. Όλα τα παραπάνω υπήρξαν σημαντικά στοιχεία οργάνωσης της οικονομίας, της κοινωνίας και του χώρου κατά το παρελθόν και τα ίχνη τους είναι ακόμη και σήμερα ορατά.

Ιδιοκτησιακά οι εκτάσεις που χωροθετούνται οι διαδρομές ανήκουν στο Δήμο Δωδώνης αλλά υπάρχουν και εκτάσεις που ανήκουν στο Ελληνικό Δημόσιο. Για αρκετές από τις περιοχές που διέρχονται τα μονοπάτια υφίστανται οριστικές Διανομές Αγροκτημάτων του τέως Υπουργείου Γεωργίας. Υπάρχουσες διανομές Αγροκτημάτων Ρωμανού, Σιστρουνίου, Σεριζιανών, Παλαιοχωρίου Μπότσαρη, Αλεποχωρίου Μπότσαρη, Μουκοβίνας, Παρδαλίτσας, Μπαουσιών και Μελιγγών, Αγίου Ανδρέα, Τερόβου, Μουσιωτίτσας, Αρτοπούλας, Καταμάχης. Κατά τον τελικό σχεδιασμό, Οριστική μελέτη θα πρέπει να αποφευχθεί η διέλευσή τους από ιδιωτικές εκτάσεις

ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Η επαγγελματική δραστηριότητα που συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη συμμετοχή στο Δήμο Δωδώνης είναι ο κλάδος της Γεωργίας- Δασοκομίας και Αλιείας. Ακολουθεί ο κλάδος Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο- Επισκευή Μηχανοκίνητων και Μοτοσικλετών, ενώ μεγάλο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας καταλαμβάνει η κατηγορία Λοιποί Κλάδοι. Οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας με τη μικρότερη συμμετοχή είναι οι Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες, η Εκπαίδευση και η Μεταφορά και Αποθήκευση.

Από τα παραπάνω φαίνονται οι αδυναμίες που υφίστανται στο Δήμο Δωδώνης όπως ο υψηλός μέσος όρος ηλικίας των κατοίκων και η πληθυσμιακή μείωση, τα υψηλά ποσοστά ανεργίας, η συνεχής τάση αστικοποίησης και εγκατάλειψης της υπαίθρου, η ελλιπής ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών τουρισμού, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων και ο εσωστρεφής προσανατολισμός τους κλπ.

Ισχυρά όμως στοιχεία του Δήμου Δωδώνης αποτελούν η κοντινή απόσταση από τα Ιωάννινα, η διασύνδεση του με εθνικές υποδομές μεταφορών (Εγνατία και Ιόνια Οδός), οι πλούσιοι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι της περιοχής, η ύπαρξη σημαντικού σε μέγεθος και ποικιλία οικολογικού πλούτου, καθώς και ιδιαίτερα αξιόλογων φυσικών οικοσυστημάτων, η ύπαρξη αρχαιολογικών χώρων και οικισμών με παραδοσιακό χαρακτήρα και αρχιτεκτονική, η πλούσια τοπική παράδοση και ιστορία, η προοδευτική ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων.

Μονοπάτια διασχίζουν την περιοχή του Δήμου Δωδώνης. Οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν τα παλιά μονοπάτια για να μετακινηθούν, όταν η πεζοπορία δεν ήταν αναψυχή, αλλά μόχθος και προσπάθεια επιβίωσης. Τα ιστορικά μονοπάτια και καραούλια αποτελούν και αυτά απτά τεκμήρια της καθημερινής τότε ζωής αλλά και των ηρωικών αγώνων που δόθηκαν την περίοδο πριν την απελευθέρωση από τους Τούρκους.

Το έργο, ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΠΕΖΟΠΟΡΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΔΩΔΩΝΗΣ, θα αποτελέσει σημαντικό στοιχείο υποδομής και εφελτήριο για την αύξηση της επισκεψιμότητας του Δήμου Δωδώνης και της επιμήκυνσης της παραμονής επισκεπτών στην περιοχή. Με αυτό τον τρόπο το έργο θα συνδράμει στην ευημερία και ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών και οικονομιών, με την προσφορά πρόσθετων εσόδων, τη δημιουργία απασχόλησης, και την ενίσχυση της παραγωγής τοπικών προϊόντων.

Ταυτόχρονα το έργο δύναται να συμβάλλει στη διάσωση της ιστορικής μνήμης, στη διατήρηση, προστασία και ανάδειξη της υπαίθρου, της πολιτισμικής κληρονομιάς και παράδοσης.

Τέλος μπορεί να αποτελέσει μέσο ανάπτυξης περιβαλλοντικής και πολιτιστικής ευαισθησίας και οικολογικής συνείδησης και επαφής/συμφιλίωσης με τη φύση, μάθησης, παράδοσης και ιστορίας.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ - ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ

Σημεία ειδικού ενδιαφέροντος και φυσικών, ιστορικών, πολιτιστικών, θρησκευτικών ή άλλων μνημείων και αξιοθεάτων.

Η επιλογή των διαδρομών έγινε με βάση την πεποίθηση πως δίνουν πρόσβαση σε αντιπροσωπευτικά δείγματα της πλούσιας φυσικής, πολιτιστικής και ιστορικής κληρονομιάς της περιοχής μελέτης. Το δίκτυο που προτείνεται αποτελείται στο μεγαλύτερο μέρος του από υπάρχοντα μονοπάτια που στο παρελθόν χρησιμοποιούνταν από τους κατοίκους των περιοχών προκειμένου να μετακινηθούν, όταν η πεζοπορία δεν ήταν αναψυχή, αλλά μόχθος και προσπάθεια επιβίωσης. Τα ιστορικά μονοπάτια και καραούλια επίσης αποτελούν και αυτά απτά τεκμήρια της καθημερινής τότε ζωής αλλά και των ηρωικών αγώνων που δόθηκαν την περίοδο πριν την απελευθέρωση από τους Τούρκους.

Στόχος είναι να δημιουργηθεί ένα δίκτυο πολλαπλών πεζοπορικών μονοπατιών, το καθένα με τις δικές του διαδρομές πρόσβασης εισόδου και εξόδου, τα οποία συνολικά θα δημιουργούν μονοπάτια μεγάλων αποστάσεων.

Οι διαδρομές έχουν προβλεφθεί να ενώνονται και με όμορους Δήμους, Δήμος Σουλίου, Δήμος Βορείων Τζουμέρκων, έτσι ώστε να μπορούν να δημιουργήσουν κι ένα ευρύτερο διαδημοτικό δίκτυο.

Στη θέση “Τύρια” όπου αποτελεί κοινό σημείο όλων των διαδρομών συναντάται και το **Ευρωπαϊκό μονοπάτι Ε6**. Το Ε6 ξεκινά από τη Φινλανδία* (χωριό *Gilbesjávri*) και διαπερνά τις Σουηδία, Δανία, Γερμανία, Τσεχία, Αυστρία, Σλοβενία, όπου διακόπτεται για να συνδεθεί με την Ελλάδα (Ηγουμενίτσα) ως την Αλεξανδρούπολη και ολοκληρώνεται στη Σαμοθράκη, έχοντας μήκος 6.300 μ. Το ελληνικό τμήμα φτάνει τα 1.400 χλμ.

Κυρίαρχο στοιχείο ειδικού ενδιαφέροντος στο Δήμο Δωδώνης αποτελεί ο Αρχαιολογικός Χώρος της Δωδώνης.

❖ **Αρχαιολογικός Χώρος Δωδώνης**

Στη σκιά του όρους Τόμαρος, στην κοιλάδα της Δωδώνης, προβάλλει ένα από τα πιο σημαντικά μνημεία του αρχαίου ελληνικού κόσμου, το μαντείο της Δωδώνης, έδρα της λατρείας του Νάιου Διός, πατέρα των θεών, που κατοικούσε στην ρίζα της ιερής βελανιδιάς. Η ιστορία του χώρου ξεκινά ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους για να φθάσει στο απόγειο της στα χρόνια του Κοινού των Ηπειρωτών και του θρυλικού βασιλιά Πύρρου ενώ η παλαιότερη αναφορά στο ιερό της Δωδώνης παραδίδεται από τον Όμηρο στον 8ο αιώνα π. Χ. Στα χρόνια εκείνα ανάγεται η ανοικοδόμηση του Θεάτρου και του Σταδίου στο οποίο τελούσαν κάθε τέσσερα χρόνια τα Νάια, αγώνες προς τιμήν του Δία.

Δίπλα στο Θέατρο και το Στάδιο στέκουν και τα κτίσματα του Πρυτανείου και του Βουλευτηρίου, χώροι συνάθροισης των εκπροσώπων του Κοινού των Ηπειρωτών και της Ηπειρωτικής Συμμαχίας. Μάρτυρες της παλαιάς αίγλης του Μαντείου στέκουν μέχρι σήμερα τα επιβλητικά κτίσματα του Θεάτρου, του Πρυτανείου, του Βουλευτηρίου και των Ιερών, με το ιερό του Δία να ξεχωρίζει ανάμεσα τους.

❖ **Λαογραφικό Μουσείο Μελιγγών & Πινακοθήκη**

Το Λαογραφικό Μουσείο Μελιγγών «Αφοί ΠΕΤΡΟΥ» στεγάζεται στους κάτω ορόφους του σχολείου, το οποίο βρίσκεται κάτω από την πλατεία του χωριού. Τα εκθέματα, τα οποία είναι δωρεές χωριανών, είναι τοποθετημένα σε 5 αίθουσες και είναι καταγεγραμμένα. Υπάρχουν πολλά και διαφορετικά είδη που μας δείχνουν τον τρόπο ζωής

των χωριανών πριν μερικά χρόνια, τα έθιμα που είχαν τότε, καθώς και τα αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν σε κάθε εργασία τους στο χωριό.

❖ Μουσείο Εκκλησιαστικής Τέχνης Σκλίβανης

Στο «Μουσείο Εκκλησιαστικής Τέχνης Σκλίβανης», η λειτουργία του οποίου ξεκίνησε το 2013 στο παλαιό λιθόκτιστο σχολείο του χωριού, είναι συγκεντρωμένα έργα τέχνης και αντικείμενα, που σχετίζονται με τη θρησκευτική τέχνη και τελετουργία και προέρχονται από τους μεταβυζαντινούς ναούς της περιοχής. Αυτά τα εκκλησιαστικά ιστάμενα και κινητά μνημεία αποτελούν για τη Σκλίβανη την πλουσιότερη πηγή τεκμηρίων για την εν λόγω ιστορική περίοδο. Έργα ζωγραφικής και μεταλλοτεχνίας, λειτουργικά σκεύη, μικροαντικείμενα, εκκλησιαστικά αντικείμενα, παλαίτυπα, ιερατικές στολές συγκροτούν ένα ποικίλο σύνολο τεκμηρίων από τη Σκλίβανη, τα οποία χρονολογούνται από τον 16ο έως τον 20ο αιώνα με έμφαση στον 18ο και 19ο αιώνα.

❖ Μουσείο Νεώτερης Ιστορίας Σκλίβανης

Το Μουσείο Νεώτερης Ιστορίας Σκλίβανης βρίσκεται στην κεντρική πλατεία του χωριού και στεγάζεται στο παλιό δημοτικό σχολείο. Αποτελεί έναν χώρο αποτύπωσης και αναπαράστασης της λαϊκής δημιουργίας, του υλικού βίου και του πολεμικού παρελθόντος της Σκλίβανης των περασμένων ετών. Η μόνιμη συλλογή του μουσείου αντικατοπτρίζει την τοπική ιστορία του πρόσφατου παρελθόντος, μέσα από την άρρηκτη σύνδεση του μουσείου με την τοπική κοινωνία που υπηρετεί και αναδεικνύει. Η μόνιμη έκθεση χωρίζεται σε 3 ενότητες: την «Παραγωγή και Πρόσκτηση Αγαθών», την «Επεξεργασία και Μεταποίηση των Πρώτων Υλών» και «Εθνική Αντίσταση».

❖ Όρος Τόμαρος (Ολύτσικα)

Μακρόστενο βουνό με ψηλότερη κορυφή την ομώνυμη 1974μ και Αλπικό/Υποαλπικό τοπίο. Έχει αρκετές πηγές και ρέματα με χαρακτηριστικές τις πολλές πηγές που βρίσκονται στις κορυφές του και φτάνουν έως και το υψόμετρο των 1600 μέτρων. Τα πετρώματα του βουνού είναι κυρίως ασβεστολιθικά. Σε πολλά σημεία στα χαμηλά υψόμετρα Ν και ΝΔ κυριαρχεί ο φλύσχος και οι πρασινόλιθοι. Μεγάλο μέρος του βουνού καλύπτεται από βλάστηση. Κυρίαρχα είδη βλάστησης στην περιοχή είναι τα πουργάρια, τα φρύγανα και η δρυς. Ανατολικά στις παρυφές του βουνού απαντώνται η μαύρη και τραχιά πεύκη που στο μεγαλύτερο μέρος της προέρχεται από αναδασώσεις. Ενώ στο δυτικό μέρος υπάρχουν συστάδες με έλατα. Στην περιοχή αναπτύσσονται πολλά είδη χλωρίδας που δεν έχουν μελετηθεί καθόλου. Δημοσιεύσεις της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας αναφέρουν τις περιοχές ως ζωτικό χώρο (του πυρήνα κατανομής) ενεργών ζευγαριών ορνιθοπανίδας και ως μη βρίσκονται εντός θεσμοθετημένης ΖΕΠ ή ΙΒΑ.

Η θέση Πρ. Ηλίας του οικισμού των Βαριάδων επί τουρκοκρατίας ήταν θέση επίκαιρη προς το Σούλι. Ο Αλή Πασάς είχε εκεί ανάκτορο, μόνιμη φρουρά και φρούριο που το κατέλαβαν οι Σουλιώτες στις 7 Δεκεμβρίου 1820, ένα από τα πρώτα επαναστατικά επεισόδια. Κατά τον πόλεμο 1912, 1913 στην θέση Τσουγκί οι γυναίκες των Τσεριτσάνων μετέφεραν στην πλάτη τους 2 ορειβατικά κανόνια του Ελληνικού Στρατού τα οποία έβαλαν κατά της Μανολιάσας και του Αγ. Νικολάου συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην απελευθέρωση των Ιωαννίνων.

❖ Καταφύγιο της Ολύτσικας:

Το ορεινό καταφύγιο βρίσκεται σε υψόμετρο 1450μ. στο χαμηλότερο από τα δύο βουνά που αποτελούν τον ορεινό όγκο της Ολύτσικας. Πρόκειται για έναν χώρο διαμονής τόσο για τους κυνηγούς όσο και για τους ορειβάτες και περιπατητές που επιλέγουν την περιοχή. Οι εικόνες που αντικρίζει κανείς τόσο από το καταφύγιο όσο και από την κορυφή του βουνού είναι εντυπωσιακές, αφού μπροστά του απλώνεται η Δωδωναία κοιλάδα με τα πανέμορφα χωριά και το αρχαίο θέατρο της Δωδώνης. Ορατό είναι και ένα μεγάλο τμήμα του λεκανοπεδίου των Ιωαννίνων καθώς φυσικά και τ' άλλα βουνά της Ηπείρου.

❖ Ο ποταμός Λούρος

Ο Λούρος ποταμός με συνολικό μήκος 80 χλμ. και πηγάζει από το όρος Τόμαρος. Η Κοιλάδα του Λούρου είναι κλειστή στο πάνω τμήμα της. Τα στενά περάσματα του ποταμού βρίσκονται στο μέσον της διαδρομής του από το Χωριό Βουλιάστα έως και το Χωριό Κουκλέσι. Στην περιοχή αυτή κυριαρχούν υδρόμυλοι νεροτριβές παλιά υδραγωγεία καθώς και τα περίφημα "Χάνια", που υπήρξαν σημαντικά στοιχεία οργάνωσης του χώρου κατά το παρελθόν και τα ίχνη τους είναι ακόμη αρκετά ορατά. Τα "Χάνια" βρίσκονται πάνω στο οδικό δίκτυο σε αντίθεση με τα χωριά που βρίσκονται ψηλά.

❖ Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους "Βόρεια Στενά Λούρου"

Ένα μεγαλειώδες τοπίο που αρχίζει νότια από το χωριό Ποταμιά και φθάνει βόρεια ως το χάνι του Τερόβου όπου ήταν το στρατηγείο των Βαλκανικών Πολέμων, ουσιαστικά πρόκειται για μία χαράδρα που διασχίζεται από τα ορμητικά νερά του ποταμού, στις όχθες του οποίου υπάρχουν δάση από μεγαλόπρεπα πλατάνια ενώ γύρω υπάρχουν πλαγιές κατάφυτες με θάμνους (μακία βλάστηση), βραχώδεις ορθοπλαγιές και σάρες αποτελούν τα "Βόρεια Στενά Λούρου" που έχουν χαρακτηριστεί ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ΤΙΦΚ), με κωδικό Τόπου ΑΤ3011131 και συνολική έκταση 2.034,74 εκτάρια.

❖ Πηγές του Αχέροντα – Σιστρούνι

Στην κοινότητα του Σιστρουνίου, ενός χωριού κτισμένου στις ανατολικές απολήξεις των βουνών του Σουλίου, ο επισκέπτης συναντά τις πηγές του Αχέροντα. Στην πλατεία του χωριού μπορεί κάποιος να κάνει μια στάση για να ξεκουραστεί κάτω από τον ίσκιο και την δροσιά που προσφέρουν τα βαθύσκιωτα πλατάνια και οι πηγές το νερό των οποίων αναβλύζει μέσα από τους βράχους και χάνεται μέσα στην κοίτη του Αχέροντα, του μυθικού εκείνου ποταμού, τα υδάτινα μονοπάτια του οποίου έβγαζαν στο βασίλειο του Κάτω Κόσμου. Οι πηγές του ποταμού αποτελούν μία περιοχή μεγάλης φυσικής ομορφιάς και ιδιαίτερης αξίας. Τρεχούμενα νερά, υπεραιωνόβια πλατάνια και πέτρινα γεφυράκια, συνθέτουν ένα εντυπωσιακό τοπίο όπου ο μύθος συναντά την ιστορία.

❖ Πύλες του Άδη στα Σεριζιανά

Τόπος κατεχοχήν συνδεδεμένος με τον μύθο και την ιστορία που θέλει το πέρασμα στον Κάτω Κόσμο, στο σκοτεινό βασίλειο του Άδη, να γίνεται μέσα από τις υπόγειες διαδρομές του ποταμού Αχέροντα, γιου της Γαίας που καταδικάστηκε από τον Δία να μένει αιώνια κάτω από τη γη, καθώς ήταν εκείνος που στην διάρκεια της φοβερής Γιγαντομαχίας, πρόσφερε νερό στους Γίγαντες. Η είσοδος του φαραγγιού του Αχέροντα θεωρούνταν οι Πύλες του Άδη και κατά πολλούς τα έγκατα της λίμνης Αχερουσίας είναι ο Κάτω Κόσμος.

Σήμερα, ο Αχέροντας συνεχίζει απτόητος το αέναο ταξίδι του προς τη θάλασσα. Με τους μύθους να ρέουν στα νερά του, αποτελεί πόλο έλξης, καθώς είναι ένας από τους πιο όμορφους ποταμούς με πλούσιο οικολογικό ενδιαφέρον.

❖ Όρη Σουλίου, Άγρια άλογα Σουλίου, ορνιθοπανίδα

Τα Όρη Σουλίου ως περιοχή έχουν ιδιαίτερη σημασία στην νεώτερη ιστορία του τόπου μας, καθώς ενώ ο Αλή Πασάς είχε προσπαθήσει με κάθε τρόπο να θέσει τους Σουλιώτες υπό τον έλεγχό του, δόθηκαν ιστορικές μάχες, οι οποίες συνέβαλαν καταλυτικά στον Αγώνα για την Ελευθερία, (μάχη Σιστρονίου 9 Ιουνίου του 1800 και μάχη Βρυτζάχας 12 Ιουνίου του 1800). Τα ιστορικά μονοπάτια και καραούλια αποτελούν και αυτά απτά τεκμήρια της καθημερινής τότε ζωής αλλά και των ηρωικών αγώνων των αδάμαστων εκείνων παλικαριών.

Στα όρη του Σουλίου, εντυπωσιάζουν με τον ατίταστο καλπασμό τους τα άγρια άλογα. Η παρουσία τους συνδέεται απόλυτα με την ιστορία της περιοχής. Το χειμώνα κατεβαίνουν σε σημεία με χαμηλότερο υψόμετρο και το καλοκαίρι καλπάζουν τις βουνοκορφές. Τα ελληνικά άλογα κατάγονται από το άλογο των Βαλκανίων (Balkan Pony), στην πορεία όμως, ανάλογα με το περιβάλλον που διαβιούσαν εξελίχτηκαν δύο τύποι, ο ορεινός και ο πεδινός, από όπου κατάγονται όλες οι φυλές. Η φυλή της Πίνδου είναι η πλέον αντιπροσωπευτική φυλή του ορεινού τύπου και δεν έχει υποστεί προσμίξεις με ξένες φυλές.

Στην περιοχή αναπτύσσονται πολλά είδη χλωρίδας που δεν έχουν μελετηθεί έως σήμερα. Δημοσιεύσεις της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας αναφέρουν τις περιοχές ως ζωτικό χώρο (του πυρήνα κατανομής) ενεργών ζευγαριών ορνιθοπανίδας και ως μη βρίσκονται εντός θεσμοθετημένης ΖΕΠ ή ΙΒΑ.

❖ Ι.Ν. Γενέσιου Θεοτόκου ΤΚ Σιστρονίου

Η Μονή του Γενεθλίου της Θεοτόκου είναι κτισμένη στην αριστερή όχθη του Στρονιωτικού ποταμού. Πρόκειται για ένα από τα αρχαιότερα μοναστήρια της περιοχής με την χρονολογία κτίσης να ανάγεται στα 1156, ωστόσο καταστράφηκε στο πέραςμα του χρόνου από άγνωστη έως σήμερα αιτία και το κτίσμα το οποίο συναντούμε σήμερα είναι μεταγενέστερο. Ο αρχιτεκτονικός ρυθμός του καθολικού της μονής ακολουθεί τον τύπο της τρίκλιτης βασιλικής με τρούλο ενώ στην εξωτερική πλευρά ξεχωρίζει το λιθόκτιστο χαγιάτι, σημείο συνάντησης των πιστών και τόπος αναφοράς κατά την διάρκεια της πανήγυρης του μοναστηριού.

❖ Το μοναστήρι της Καταμάχης στην Αρτοπούλα

Το μοναστήρι της Καταμάχης (Γενέθλια της Θεοτόκου) ανεγέρθηκε το 1830 όπως φαίνεται από τη χρονολογία που υπάρχει στο εξωτερικό υπέρθυρο του ναού.

Αιώνες όμως πριν ήταν χτισμένο στη θέση «Αι-Γιάννης» όπου σήμερα το εξωκλήσι του Αγίου Ιωάννη και το 1611 καταστράφηκε από τον Οσμάν Πασά.

Στη θέση «Βούρλο» που βρίσκεται ΒΑ από το εξωκλήσι του Αγίου Ιωάννη υπάρχει Αρχαιολογικός χώρος – νεκροταφείο (ΥΑ 15794/19-12-1961 - ΦΕΚ 35/Β/2-2-1962).

Επί τουρκοκρατίας, το μοναστήρι, πλήρωνε το δάσκαλο της Αρτοπούλας κάθε χρόνο με 12 χρυσές τούρκικες λίρες, 12 οκάδες αλατισμένο τυρί και 6 οκάδες λιωμένο

βούτυρο. Μοίραζε επίσης 400-500 οκάδες καλαμπόκι σε φτωχές οικογένειες των γύρω χωριών.

Το μοναστήρι πανηγυρίζει στις 8 Σεπτεμβρίου. Την παραμονή γίνεται Μέγας Εσπερινός και ανήμερα μετά την πανηγυρική Θεία Λειτουργία μοιράζεται παραδοσιακό λουκούμι και στρώνεται τραπέζι με πρόβειο ή κατσικίσιο κρέας που είναι δωρεά της Εκκλησιαστικής Επιτροπής και στήνεται γλέντι τρικούβερτο. Βρίσκεται στα όρια της Κοινότητας Αρτοπούλας.

❖ **Οι Βρύσες της Αρτοπούλας**

Στην ίδια Κοινότητα έχουν καταγραφεί περίπου 15 βρύσες. Ο χρόνος κατασκευής τους ποικίλλει και η παλαιότερη γνωστή είναι η «Βρύση Ειρήνης» με έτος κατασκευής το 1637. Ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 712 / Β' / 2-12-1992). Λέγεται της Ειρήνης γιατί εδώ συγκεντρώνονταν οι άρχοντες του πέρα και δώθε μαχαλά και έπαιρναν τις αποφάσεις τους ή έλυναν τις διαφορές τους.

❖ **Λαογραφικό Μουσείο Δερβιζιάνων & θεατράκι**

Πάνω από την πλατεία του χωριού σε πέτρινο κτίριο στεγάζεται το Λαογραφικό Μουσείο με πρωτοβουλία του Συλλόγου Απανταχού Δερβιζιωτών.

❖ **Ναός Αγίων Αποστόλων Μεσσανών, Δερβιζιανό**

Ιστορικό διατηρητέο μνημείο, μεταβυζαντινής περιόδου, αποτελεί τυπικό δείγμα αρχιτεκτονικής της Ηπείρου, με γκρι σχιστόπλακες, και εντυπωσιακές τοιχογραφίες του 1764 στο εσωτερικό. Γιορτάζει στις 29 Ιουνίου με παραδοσιακό πανηγύρι. Η παλιά **Μονή Μεσσανών (Μετόχι της Μονής Ρωμανού)** πλέον δεν υπάρχει. Λίγο πιο κάτω βρίσκεται ο Ναός του Αγίου Δημητρίου, με επίσης ωραίες τοιχογραφίες.

❖ **“Φαράγγι” Γκούβας,**

Προς το «Σταυροδρόμι της Λάκκας». Περιοχή με πολλά νερά και πυκνή βλάστηση, γεμάτη κουμαριές, πλατάνια, ρείκια, βατόμουρα, άγρια ρίγανη και άλλα αυτοφυή αρωματικά είδη.

❖ **Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά μνημεία**

Πέραν των Ιερών Μονών που αναφέρθηκαν παραπάνω σε κάθε οικισμό υπάρχουν Βυζαντινά ή Μεταβυζαντινά μνημεία είτε σε καθεστώς αυτοδίκαιης προστασίας είτε κηρυγμένα με ΦΕΚ. Ενδεικτικά μόνο ακολουθούν καταγράφονται κάποια εξ' αυτών.

Δραμεσιόι: Ιερός Ναός Κοίμησης Θεοτόκου: ΦΕΚ 404/Β/06.07.1965.

Κρυφό Σχολειό: Στην περιοχή των Δραμεσιών, αναφέρεται ότι κοντά στον Ναό της Παναγίας λειτουργούσε, έως και το 1913, το καλούμενο «Κρυφό Σχολειό». Πρόκειται για ένα μικρό κτήριο, αποτελούμενο από δύο δωμάτια, εκ των οποίων το ένα λειτουργούσε ως αίθουσα διδασκαλίας και το άλλο ως γραφείο δασκάλου.

Αλεποχώρι Μπότσαρη: Ιερός Ναός Γενεθλίου Θεοτόκου: ΦΕΚ 239/Β/30.06.1964, Ιερός Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου: ΦΕΚ 473/Β/17.12.1962 & ΦΕΚ 239/Β/30.06.1964.

Ρωμανό: Ιερά Μονή Μεταμόρφωσης του Σωτήρος (ιδρύθηκε το 1113 μ.Χ. και αναστηλώθηκε το 1866), Ιερός Ναός Αγίου Αθανασίου, στη θέση «Λυκούρσι»: ΦΕΚ 473/Β/17.12.1962.

Σεριζιανά: Ιερός Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου: ΦΕΚ 805/Β/08.09.1997, Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου: ΦΕΚ 796/Β/03.09.1997.

Σιστρούνη: Ιερά Μονή Γενεθλίου Θεοτόκου: ΦΕΚ 281/Β/29.12.1956 & ΦΕΚ 909/Β/08.12.1994 & ΦΕΚ 570/Β/29.06.1995.

Παλαιοχώρι Μπότσαρη: Ιερός Ναός Γενεσίου του Προδρόμου (καθεστώς αυτοδίκαιης προστασίας, έτος κτήσης 1800 μ.Χ.).

Μουσιωτίτσα: Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου – Άνω Μουσιωτίτσα (χωρίς πληροφορίες για το έτος κτήσης)

Κοπάνη: Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου (σε καθεστώς αυτοδίκαιης προστασίας, έτος κτήσης 1717).

Βαργιάδες: Ιερός Ναός Γενεσίου Θεοτόκου (σε καθεστώς αυτοδίκαιης προστασίας).

Άγιος Ανδρέας: Ιερός Ναός Μεταμορφώσεως του Σωτήρος (σε καθεστώς αυτοδίκαιης προστασίας, έτος κτήσης 1751 μ.Χ.) και Ιερός Ναός Αγίου Δημητρίου (ίδια εποχής με Μεταμόρφωση Σωτήρος – σώζεται μέρος του Αγίου Βήματος και ξυλόγλυπτο τέμπλο).

Μαντείο: Ιερός Ναός Αγίας Παρασκευής (σε καθεστώς αυτοδίκαιης προστασίας)

Δωδώνη: Παναγία της Δωδώνης» σε υψόμετρο 1.500 μ. προς την κορυφογραμμή της Ολύτσικας (σε καθεστώς αυτοδίκαιης προστασίας – αρχές 17^{ου} αιώνα).

❖ **Γεφύρι στη θέση Χελιμόδι**

Στην τοποθεσία Χελιμόδι σε μικρή απόσταση από την Εγνατία Οδό, στον δρόμο προς το Σένικο στέκει το πέτρινο γεφύρι της περιοχής. Εξαιρετο δείγμα της τοπικής αρχιτεκτονικής παράδοσης των μαστόρων της πέτρας ξεχωρίζει για την καλαισθησία, την απλότητα και παράλληλα την εναρμόνιση με τα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος. Ζωσμένο από το θρύλο και την ιστορία όπως και τα περισσότερα γεφύρια αυτού του τόπου, προβάλλει αγέρωχο, σμίγοντας τις δυο όχθες του ποταμού. Αποτελείται από δυο τόξα με άνοιγμα 14,20 και 4, 60 μέτρα αντίστοιχα ενώ το ύψος του φθάνει στο μεγαλύτερο σημείο τα 10 μέτρα. Το συνολικό μήκος του γεφυριού είναι σαράντα μέτρα και το κατάστρωμα αποτελείται από λιθόστρωτο καλντερίμι.

❖ **Πέτρινο Γεφύρι του Ξηροπόταμου**

Δίτοξο πέτρινο επίσης γεφύρι με άλλα δύο βοηθητικά τόξα. Γεφυρώνει τον Ξηροπόταμο ο οποίος είναι παραπόταμος του ποταμού Τύρια. Άνοιγμα Τόξου: 16,10 μ. (μεγάλο τόξο) - 3,10 (μεγάλο παράθυρο) - 1,70 μ. (μικρό παράθυρο) - 7,20 μ. (μικρό τόξο). Ύψος Τόξου: 9,90 μ. (μεγάλο τόξο) - 3,00 μ. (μεγάλο παράθυρο) - 2,15 μ. (μικρό παράθυρο) - 3,20 μ. (μικρό τόξο). Μήκος Καταστρώματος: 45,80 μ., Πλάτος Καταστρώματος: 3,50 μ.

❖ **Πέτρινο Γεφύρι στη θέση Γεφυράκι**

Πανέμορφο γεφυράκι το οποίο είναι πολύ κοντά στα άλλα δύο γεφύρια της περιοχής. Είναι μονότοξο και προσφάτως συντηρημένο. Άνοιγμα Τόξου: 9,10 μ., ύψος Τόξου: 4,90 (4,10 + 0,80) μ., μήκος Καταστρώματος: 22,30 μ., πλάτος Καταστρώματος: 3,20 μ.

❖ **Πάρκο αναψυχής παραποτάμιας περιοχής Τύριας**

Πρόκειται για κοινόχρηστο υπαίθριο χώρο απευθυνόμενο σε όλες τις ηλικίες. Η ανάδειξη και ποιοτική αναβάθμιση των χώρων αυτών είναι από τις βασικές επιλογές του

Δήμου, σε μία προσπάθεια πολεοδομικής ανασυγκρότησης του ζωτικού χώρου του οικισμού, και αξιοποίησης των διατιθέμενων χώρων, οι οποίοι μένουν αδρανείς.

Με τη διαμόρφωση αυτή επιτυγχάνεται ένα ενιαίο λειτουργικό και αισθητικό σύνολο ώστε οι χρήστες να απολαμβάνουν την παραμονή σ' αυτούς.

Περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων:

Χώροι στάσης και φαγητού με τον απαιτούμενο εξοπλισμό καθιστικών, τραπεζοκαθισμάτων (πικ-νικ), κρηνών πόσιμου νερού και τις απαραίτητες διατάξεις σκίασης και προστασίας από τη βροχή, όπως ξύλινες πέργκολες και κιόσκια.

Μικρό κτίριο υποστηρικτικών λειτουργιών, όπως αποχωρητήρια, αποδυτήρια και αποθήκη, σύμφωνα με τις διατάξεις περί κατασκευών σε δημόσιους κοινόχρηστους χώρους της υπ' αριθμ. 52716/2001 Υ.Α.

Υπαίθριος χώρος εκδηλώσεων – αμφιθεάτρου 50 θέσεων.

Χώρος αθλοπαιδιών, με την τοποθέτηση τριών (3) τραπεζιών εξωτερικού χώρου επιτραπέζιας αντισφαίρισης (πινγκ-πονγκ) και του απαιτούμενου περιβάλλοντα χώρου αυτών.

Επισυνάπτεται χάρτης, κλίμακας 1:100.000, και υπόβαθρο της ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ Α.Ε (με εφαρμογή WMS του Qgis) με συντεταγμένες ΕΓΣΑ '87, στον οποίο απεικονίζονται οι προτεινόμενες διαδρομές και τα σημεία ειδικού ενδιαφέροντος.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Στοιχεία Φυσικού περιβάλλοντος- Καθεστώς Προστασίας-Χρήσεις γης

Η φυσιογεωγραφία του Δήμου Δωδώνης περιλαμβάνει τμήματα από τα Όρη Σουλίου και τα Θεσπρωτικά Όρη καθώς και το Όρος Ολύτσικας. Η διάταξη τους είναι κυρίως από Βορρά προς Νότο, γεωλογικό τους υπόβαθρο οι ασβεστόλιθοι και οι απολήξεις τους συνδέονται μεταξύ τους δημιουργώντας ουσιαστικά την περιοχή της Λάκκας Σουλίου. Από εδώ πηγάζουν οι ποταμοί Αχέροντας και Λούρος. Το δήμο Δωδώνης διατρέχει και ο ποταμός Τύριας.

Η μορφή και το είδος της βλάστησης διαμορφώνεται ανάλογα του υψομέτρου κυρίως ενώ προβάλλουν και μικρές κοιλάδες με καλλιεργήσιμες εκτάσεις. Τα είδη της βλάστησης αποτελούν οι δρύες, τα φυλλοβόλα πλατύφυλλα και η Ελάτη, στα χαμηλότερα οι θαμνώνες αειφύλλων πλατυφύλλων ενώ στα μεγαλύτερα υψόμετρα κυριαρχούν τα ορεινά και υπαλπικά λιβάδια.

Ως γενικό χαρακτηριστικό της τοπιολογικής διαμόρφωσης της περιοχής είναι το έντονο ανάγλυφο με συχνά απότομες πλαγιές ή και ορθοπλαγιές, μικρές κοιλάδες η κάθε μια από τις οποίες, σε συνδυασμό με την ποικιλία των πετρωμάτων δημιουργεί ένα ξεχωριστό τοπικό κλιματικό περιβάλλον και μια διακριτή τοπιολογική ενότητα. Η Κοιλάδα της Αρχαίας Δωδώνης μέσα στην οποία περικλύεται ο αρχαιολογικός χώρος της Δωδώνης αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα μνημεία φυσικής ομορφιάς της περιοχής του Δήμου Δωδώνης και των Ιωαννίνων.

Η έντονη μορφολογία του ανάγλυφου, η ύπαρξη οικολογικά σημαντικών υγροτοπικών εκτάσεων, η ύπαρξη εκτεταμένων δασικών εκτάσεων έχουν σαν αποτέλεσμα

την εμφάνιση σχετικά μεγάλου αριθμού ειδών της πανίδας και ορνιθοπανίδας στην περιφέρεια του δήμου γενικότερα.

Εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Δωδώνης εμπίπτουν μερικώς, Προστατευόμενες περιοχές που είναι ενταγμένες στο Ευρωπαϊκό Οικολογικό Δίκτυο NATURA 2000.

Στα Β-ΒΑ των ορίων εμπίπτει η περιοχή με την ονομασία «Ευρύτερη περιοχή πόλης των Ιωαννίνων» και κωδικό GR2130012. Πρόκειται για Ζώνη Ειδικής Προστασίας σύμφωνα με την ΚΥΑ 37338/1807/Ε103/01-09-2010 (ΦΕΚ 1495/Β').

Στα Ν-ΝΔ όρια του Δήμου Δωδώνης εφάπτονται οι περιοχές με ονομασία «Εκβολές Αχέροντα (από Γλώσσα έως Αλωνάκι) και στενά Αχέροντα» και «Όρη Παραμυθιάς, Στενά Καλαμά και Στενά Αχέροντα» και κωδικούς αντίστοιχα GR 2140001, GR2120008. Η πρώτη περιοχή είναι θεσμοθετημένη ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης σύμφωνα με το Ν. 3937/29-03-2011 (ΦΕΚ 60/Α') και η δεύτερη ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΚΥΑ 37338/1807/Ε103/01-09-2010, ΦΕΚ 1495/Β').

Οι Προστατευόμενες περιοχές που αναφέρθηκαν διαχειρίζονται από τον ΟΦΥΠΕΚΑ και τη Μονάδα Διαχείρισης Προστατευόμενης Περιοχής (ΜΔΠΠ) Ηπείρου.

Οι περιοχές με κωδικούς GR 2140001, GR2120008 φαίνεται πως εφάπτονται των διοικητικών ορίων του Δήμου Δωδώνης όμως το Α-ΝΑ τμήμα τους εμπίπτει εντός της Κτηματικής Περιφέρειας αυτού και ειδικότερα εντός της κτηματικής περιφέρειας της Κοινότητας Σεριζιανών. Σύμφωνα με την υπ. αριθμό 45564/29-8-1967 Απόφαση Νομάρχης Ιωαννίνων περί «Μεταβίβασης κοινοχρήστων εκτάσεων εις Κοινότητα Σεριζιανών» μεταβιβάστηκε στην τότε Κοινότητα το υπ. αριθμό 1 τεμάχιο έκτασης 5.238,500 στρέμματα της οριστικής Διανομής Αγροκτήματος και Συνοικισμού Σεριζιανών, η οποία είχε κυρωθεί με την αριθμό 55960/25-9-1965 Απόφαση του ιδίου.

Εντός των ορίων του Δήμου Δωδώνης και στο νότιο τμήμα αυτού, στη Δημοτική Ενότητα Λάκκας Σουλίου, έχει θεσμοθετηθεί Καταφύγιο Άγριας Ζωής (ΚΑΖ). Με την αριθμό 3007/1994 Απόφαση του Νομάρχης Ιωαννίνων αποφασίστηκε η ίδρυση μονίμου καταφυγίου θηραμάτων στην περιοχή «Κουπάκια», κοινοτήτων Άρδοσης – Δερβιζιάνων – Ελάφου-Ρωμανού και Σμυρτιάς Ν. Ιωαννίνων με σκοπό την προστασία, ανάπτυξη αναπαραγωγή και εκμετάλλευση του θηραματικού πλούτου και της άγριας πανίδας γενικά (ΦΕΚ 687Β'/13-9-1994.)¹

¹ Με τις διατάξεις του άρθρου 57, παρ. 1, 2 και 3 του Ν. 2637/1998 (ΦΕΚ 200/Α/27.088.1998) τροποποιήθηκαν οι διατάξεις του Ν.Δ. 86/69 (άρθρο 253, 254 παρ. 5, 6, 7 & 8 όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 3 & 4 του Ν. 177/1975 (ΦΕΚ 205 Α'), που αφορούν τα καταφύγια θηραμάτων. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 57 του Ν. 2637/1998 ο θεσμός των καταφυγίων θηραμάτων άλλαξε φιλοσοφία. Η μέχρι τώρα λειτουργία τους είχε σαν σκοπό την αύξηση των θηρευομένων ειδών εντός του καταφυγίου. Τα καταφύγια θηραμάτων πλέον μετονομάζονται αυτοδικαίως σε Καταφύγια Άγριας Ζωής και δεν απαιτείται γι' αυτό νέα διαδικασία επανακήρυξής τους (παρ. 1, άρθρο 57). Οι λειτουργίες που πρέπει να επιτελούν, τα κριτήρια επιλογής τους καθώς και οι σκοποί που πρέπει να επιτυγχάνονται μέσω του νέου θεσμού, είναι περισσότερο σύνθετοι, πολύπλοκοι και αποσκοπούν στη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας, στην προστασία των ειδών, καθώς στη διατήρηση των σπάνιων και απειλούμενων ειδών της πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας, καθώς και στην προστασία και την αύξηση του πληθυσμού των θηραμάτων. Κατά συνέπεια, ο στόχος ενός καταφυγίου άγριας ζωής δεν επικεντρώνεται πλέον μόνο στα θηράματα, αλλά σε όλα τα είδη άγριας πανίδας, αυτοφυούς χλωρίδας αλλά και του οικοσυστήματος γενικά.

Στη Δημοτική Ενότητα Αγίου Δημητρίου, στα ανατολικά του Δήμου, ένα μεγαλειώδες τοπίο που αρχίζει νότια από το χωριό Ποταμιά και φθάνει βόρεια ως το χάνι του Τερόβου όπου ήταν το στρατηγείο των Βαλκανικών Πολέμων. Ουσιαστικά πρόκειται για μία χαράδρα που διασχίζεται από τα ορμητικά νερά του ποταμού, στις όχθες του οποίου υπάρχουν δάση από μεγαλόπρεπα πλατάνια ενώ γύρω υπάρχουν πλαγιές κατάφυτες με θάμνους (μακία βλάστηση), βραχώδεις ορθοπλαγιές και σάρες αποτελούν τα "Βόρεια Στενά Λούρου" που έχουν χαρακτηριστεί ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (ΤΙΦΚ), με κωδικό Τόπου ΑΤ3011131 και συνολική έκταση 2.034,74 εκτάρια.

Στην κοινότητα Αγίου Νικολάου, της Δημοτικής Ενότητας Σελλών, με την Αριθμ. 6669/2008 Απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Ηπείρου περί «Έγκρισης Σχεδίου Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) Δήμου Σελλών Νομού Ιωαννίνων» (ΦΕΚ 343ΤΑΑΠΘ/20-7-2009), το υπ' αριθμ. 13 τεμάχιο της διανομής του αγροκτήματος Αγίου Νικολάου έτους 1962, εμβαδού 73,25 στρεμμάτων, με βλάστηση από δένδρα δρυός χαρακτηρίστηκε ως δάσος ιδιαίτερου φυσικού ενδιαφέροντος. Εκεί επιτρέπονται μετά από έγκριση της αρμόδιας δασικής υπηρεσίας επισκευές σε υφιστάμενα κτίσματα, επεμβάσεις για την προστασία και ανάδειξη του δάσους και χώροι υγιεινής των επισκεπτών. Πρόκειται για συνιδιοκτησία φυσικών προσώπων και της Εκκλησίας.

Στο Δήμο Δωδώνης έχουν εκπονηθεί και βάσει αυτών θεσμοθετηθεί επιτρεπόμενες χρήσης γης στις Δημοτικές Ενότητες Δωδώνης και Σελλών.

Στη Δημοτική Ενότητα Σελλών με την Αριθμ. 6669/2008 Απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Ηπείρου περί Έγκρισης Σχεδίου Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) Δήμου Σελλών Νομού Ιωαννίνων θεσμοθετήθηκαν μεταξύ αυτών Περιοχές ειδικής προστασίας όπως Ζώνες προστασίας ορεινών υδροπερατών περιοχών, Ζώνη προστασίας ποταμού Τύρια, Δάσος ιδιαίτερου φυσικού ενδιαφέροντος και καθορίστηκαν μεταξύ άλλων χρήσης γης, (ΦΕΚ 343ΤΑΑΠΘ/20-7-2009). Δεν υφίστανται απαγορεύσεις σε καμία περιοχή που θεσμοθετήθηκε με το ΣΧΟΟΑΠ για την ανάπτυξη δράσεων που προτείνονται από την παρούσα.

Για τη Δημοτική Ενότητα Δωδώνης ο καθορισμός χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχή του Δήμου Δωδώνης (Ν. Ιωαννίνων) θεσμοθετήθηκε με Προεδρικό Διάταγμα (ΦΕΚ 416ΤΑΑΠΘ/11-9-2007) κατά ζώνες Π1, Π2, Π3, Β, Β1, Β2 και Β3.

Η ζώνη Π1 περιλαμβάνει την περιοχή προστασίας των ορεινών όγκων, στην οποία επιτρέπονται μεταξύ άλλων, ήπιες εγκαταστάσεις αναψυχής (κιάσκια, μονοπάτια).

Η Ζώνη Π2 περιλαμβάνει εκτός σχεδίου περιοχή προστασίας ορεινών – ημιορεινών όγκων στην οποία επιτρέπονται επίσης οι ήπιες εγκαταστάσεις αναψυχής..

Είδη προτεινόμενων διαδρομών.

Σύμφωνα με την υπ' αρ. κοινή υπουργική απόφαση 151344/165/18.01.2017 (Β' 206), όπως ισχύει, τα ορειβατικά – πεζοπορικά μονοπάτια διακρίνονται σε διάφορα είδη ανάλογα με το σκοπό που εξυπηρετούν και το χώρο στον οποίο αναπτύσσονται: Μονοπάτια αναψυχής (Ε), Εκπαιδευτικά θεματικά μονοπάτια (Λ), Ποδηλατικά μονοπάτια (Β), Μονοπάτια προσβάσιμα σε ΑμεΑ (Α), Μονοπάτια διαβίωσης.

1) Μονοπάτια αναψυχής (Ε): Αυτά απευθύνονται σε πεζοπόρους και φυσιολάτρες που επιθυμούν κυρίως να εξερευνήσουν μία περιοχή και να απολαύσουν τη φύση.

2) Εκπαιδευτικά - θεματικά μονοπάτια (Λ): Απευθύνονται σε επισκέπτες που επιθυμούν να γνωρίσουν και να ενημερωθούν για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον μιας περιοχής.

Μπορεί να ενσωματώνουν στη διαδρομή τους ιδιαίτερα φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία όπως τοπία, ρέματα, αρχαιολογικούς χώρους, παλιά πέτρινα γεφύρια, μοναστήρια, εκκλησίες κ.λπ. Μπορεί επίσης να είναι μονοπάτια που συνδέονται με ιδιαίτερες παραδοσιακές παραγωγικές διαδικασίες (π.χ. μονοπάτια κρασιού, μονοπάτια καπνού, τα μονοπάτια της ελιάς κ.λπ.). Σε κάποιες περιπτώσεις ο προορισμός είναι ένα πολιτιστικό δρώμενο (π.χ. πανηγύρι, φεστιβάλ κ.λπ.) και σε κάποιες άλλες πολιτιστικό χαρακτηριστικό αποτελεί το ίδιο το μονοπάτι (ιστορικό μονοπάτι, καλντερίμι κ.λπ.). Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν και τα εκπαιδευτικά μονοπάτια που προορίζονται για τη μελέτη της φύσης (φυτά, δέντρα, κύκλος νερού, ερπετά, έντομα, πουλιά, αλληλεξάρτηση ειδών, διατροφική αλυσίδα, γεωλογικοί σχηματισμοί, γεωμορφολογία, κ.λπ.).

3) Ποδηλατικά μονοπάτια (Β): Είναι μονοπάτια που έχουν τα χαρακτηριστικά των μονοπατιών αναψυχής με τη διαφορά ότι έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που τα κάνουν κατάλληλα και ελκυστικά για ποδηλασία. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να μην διασχίζουν προστατευόμενες περιοχές στις περιπτώσεις που δεν προβλέπονται στα Σχέδια Διαχείρισης (Σ.Δ.) και να μην υπάρχουν στη διαδρομή αυτών των μονοπατιών σκαλοπάτια ή βαθμίδες. Απευθύνονται ανάλογα με το βαθμό δυσκολίας σε ποδηλάτες ή επισκέπτες που επιθυμούν να εξερευνήσουν μια περιοχή με το ποδήλατο.

4) Μονοπάτια προσβάσιμα σε ΑμεΑ (Α): Τα μονοπάτια που είναι προσβάσιμα σε ΑμεΑ μπορεί να ανήκουν σε μια από τις παραπάνω κατηγορίες, μπορεί όμως να είναι και ειδικά μονοπάτια κατασκευασμένα για την εξυπηρέτηση αυτής της ιδιαίτερης κατηγορίας χρηστών ή/και για θεραπευτικούς σκοπούς. Στα μονοπάτια ή τμήματα μονοπατιών που χρησιμοποιούνται είτε αποκλειστικά ή/ και από εμποδιζόμενα άτομα, πρέπει να ισχύουν ειδικές προδιαγραφές κατασκευής όπως περιγράφονται στην παρ. 13 του Παραρτήματος ΙΙΙ, καθώς και να σημαίνονται στις πινακίδες πληροφόρησης στην αρχή του μονοπατιού ως προς την προσβασιμότητά τους.

5) Μονοπάτια διαβίωσης: Αφορούν σε μονοπάτια που έχουν δημιουργηθεί για τις καθημερινές ασχολίες των κατοίκων της υπαίθρου. Ο προορισμός τους είναι καλλιεργούμενα κτήματα, νερόμυλοι, βοσκότοποι, στάνες, δάση για υλοτομία, κ.λπ. και δεν απαιτείται να φέρουν σήμανση.

Το σύνολο των προτεινόμενων μονοπατιών εμπίπτει τουλάχιστον σε δύο κατηγορίες. Αναλυτικότερα:

Όλες οι διαδρομές μπορούν να χαρακτηριστούν ως Μονοπάτια αναψυχής (Ε) και απευθύνονται σε πεζοπόρους και φυσιολάτρες που επιθυμούν κυρίως να εξερευνήσουν μία περιοχή και να απολαύσουν τη φύση.

Το έντονο ανάγλυφο, οι γεωμορφολογικοί σχηματισμοί, το πολύμορφο του τοπίου και το ευρύ φάσμα υψομετρικών διαφορών διαμορφώνουν αναρίθμητες οπτικές εικόνες και μεγάλη ποικιλία βιοτόπων σπάνιας ομορφιάς. Σε συνδυασμό δε με τη γεωγραφική θέση και το κλιματικό περιβάλλον, δημιουργούνται ευνοϊκές συνθήκες, όπου αναπτύσσεται πολυποίκιλη και μοναδική χλωρίδα και ενδιαίτατα πλούσια και σπάνια πανίδα αμφιβίων, ερπετών, πτηνών, μικρών και μεγάλων θηλαστικών. Όλα αυτά παρέχουν πολυάριθμες ευκαιρίες παρατήρησης, θαυμασμού και απόλαυσης του τοπίου και της άγριας ζωής, ενσταλάζοντας στον επισκέπτη ανεπανάληπτες εμπειρίες.

Ταυτόχρονα όπως φαίνεται και από τις περιγραφές του κεφαλαίου 3 στη διαδρομή τους υπάρχουν ιδιαίτερα φυσικά, πολιτιστικά και ιστορικά στοιχεία όπως τοπία, ποταμοί και ρέματα, αρχαιολογικοί χώροι, παλιά πέτρινα γεφύρια, μοναστήρια, εκκλησίες, ιστορικά γεγονότα κ.λπ. Συνεπώς κατατάσσονται επίσης συνολικά και στην κατηγορία Εκπαιδευτικά - Θεματικά μονοπάτια (L).

Ακολουθεί πίνακας κατάταξης:

Πίνακας 1: Κατάταξη των προτεινόμενων διαδρομών

ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ	ΚΑΤΑΤΑΞΗ
Αγ. Αναστασία -Τόμαρος	E+L
1α. Δραμεσιοί- Πρ. Ηλίας	E+L
1α_ι. Δραμεσιοί -Τόμαρος	E+L
1β. Δωδώνη - Τόμαρος	E+L
1γ. Μαντείο - Τόμαρος	E+L
1δ. Μελιγγοί -Τόμαρος	E+L
2. Πρ. Ηλίας Βαργιάδων - Τόμαρος - Κοπάνη	E+L
3. Τόμαρος-Σέλλωμα -Λακιές	E+L
4. Τσερίτσανα - Τόμαρος	E+L
5. Κάτω Ασπροχώρι - Ασπροχώρι - Τόμαρος	E+L
6. Σκλίβανη - Κήπος -Λάκκος	E+L
8 & 9. Σταθμός Τερόβου - Νέα Μουσιωτίτσα -Άνω Μουσιωτίτσα- Δεβίζιανα - Λειβάδι (Γεωργάνων) -- Κουπάκια - Σιστρούνι	E+L
10. Σεριζιανά - Φλάμπουρο - Αλογόμανδρα - Βούτσι- Καστρί - Πεζούλια - Βρυτζάχα -Ξέφωτα - Αλογόραχη - Παρδαλίτσα	E+L
10α. Καταμάχη - Παρδαλίτσα - Ι.Μ. Καταμάχης (Αρτοπούλα)	E+L
10β. Καστρί - Σιστρούνι	E+L
10γ. Καστρί - Ρωμανό	E+L
10δ. Αλογόμανδρα - Αλεποχώρι	E+L
10ε. Αλογόμανδρα Παλαιοχώρι	E+L

ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΟΥ	ΚΑΤΑΤΑΞΗ
11. Σιστρούνι -Αγ. Ανδρέας- Κάτω Ασπροχώρι- Τύρια	E+L
11α. Τύρια -Μπαουσιοί –Τόμαρος- Δραμεσιοί	E+L
11β. Τύρια –Μπαουσιοί- Άνω Ασπροχώρι	E+L
11γ. Άγιος Ανδρέας –Αρτοπούλα- Ι.Μ. Καταμάχης	E+L
Ποδηλασία βουνού	
A. Τύρια -Αγ. Νικόλαος - Κερασέα	B

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΕΡΓΑ

Το έργο αφορά τη «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΙΚΤΥΟΥ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΠΕΖΟΠΟΡΙΑΣ ΔΗΜΟΥ ΔΩΔΩΝΗΣ». Εκτείνεται εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Δωδώνης και στις τέσσερις Δημοτικές Ενότητες.

Η οριζοντιογραφική αποτύπωση, της αρχικής χωροθέτησης, δίνεται στο Χάρτη που επισυνάπτεται στο παρόν τεύχος. Το συνολικό μήκος τους είναι περίπου 180 χλμ. Σε μήκος 37 χλμ τα μονοπάτια εμπίπτουν σε δασικούς / αγροτικούς ή και επαρχιακούς δρόμους. Επίσης θα δημιουργηθούν και 4 θέσεις σημείων ανάπαυλας-στάσης των επισκεπτών.

Αναλυτικότερα οι διαδρομές είναι :

ΟΝΟΜΑΣΙΑ / ΠΟΡΕΙΑ	ΜΗΚΟΣ
1. Αγ. Αναστασία -Τόμαρος	11.843,76
1α. Δραμεσιοι πρ. Ηλίας	375,22
1α_ι. Δραμεσιοί -Τόμαρος	1.405,55
1β. Δωδώνη - Τόμαρος	2.412,98
1γ. Μαντείο - Τόμαρος	2.347,76
1δ. Μελιγγοί -Τόμαρος	2.436,94
2. Πρ. Ηλίας Βαργιάδων - Τόμαρος - Κοπάνη	11.863,64
3. Τόμαρος-Σέλλωμα -Λακιές	2.476,41
4. Τσερίτσανα - Τόμαρος	4.203,39
5. Κάτω Ασπροχώρι - Ασπροχώρι - Τόμαρος	9.697,56
6. Σκλίβανη - Κήπος -Λάκκος	6.632,22
8 & 9. Σταθμός Τερόβου - Νέα Μουσιωτίτσα -Άνω Μουσιωτίτσα- Δεβίζιανα - Λειβάδι (Γεωργάνων) -- Κουπάκια - Σιστρούνι	21.703,29
10. Σεριζιανά - Φλάμπουρο - Αλογόμανδρα - Βούτσι- Καστρί - Πεζούλια - Βρυτζάχα - Ξέφωτα - Αλογόραχη - Παρδαλίτσα	34.246,67
10α. Καταμάχη - Παρδαλίτσα - Ι.Μ. Καταμάχης (Αρτοπούλα)	6.343,73
10β. Καστρί - Σιστρούνι (Μελ. Πάρκο Ιστορίας)	4.024,56
10γ. Καστρί - Ρωμανό	3.623,15
10δ. Αλογόμανδρα - Αλεποχώρι	3.916,86
10ε. Αλογόμανδρα Παλαιοχώρι	3.399,93
11. Σιστρούνι Αγ. Ανδρέας Κάτω Ασπροχώρι Τύρια	20.232,23
11α. Τύρια Μπαουσιοί Τόμαρος Δραμεσιοί	7.842,41
11β. Τύρια Μπαουσιοί Άνω Ασπροχώρι	1.874,21
11γ. Άγιος Ανδρέας Αρτοπούλα Ι.Μ. Καταμάχης	6.115,50
Ποδηλασία βουνού	
Α. Τύρια -Αγ. Νικόλαος - Κερασέα	11.427,58

Το έργο θα εντοπίσει, θα χαρτογραφήσει και θα αναδείξει τις παραπάνω διαδρομές, κατάλληλες για πεζοπορία, ορειβασία αλλά και ποδηλασία κατά περίπτωση. Επιπλέον, οι χώροι ενδιάμεσης στάσης (χώροι αναψυχής) που θα κατασκευαστούν για να προσφέρουν ανάπαυλα στους χρήστες τους θα επιλεγθούν σε φυσικά πλατώματα ή ανοίγματα για την αποφυγή μεγάλων εκχωματισμών και επεμβάσεων. Οι προτεινόμενες διαδρομές έχουν ως αφετηρία τους οικισμούς ή υφιστάμενους δρόμους πλησίον οικισμών. Η σήμανση των μονοπατιών θα είναι επαρκής, κατατοπιστική, αμφίδρομη με την αναγκαία

πυκνότητα. Επίσης θα παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες στον επισκέπτη τόσο στην ελληνική όσο και στην αγγλική γλώσσα.

Προβλεπόμενες εργασίες που θα απαιτηθούν:

✓ Διαμόρφωση, ισοπέδωση, διαπλάτυνση καταστρώματος μονοπατιών. Για την διαμόρφωση του κατάλληλου πλάτους θα απαιτηθούν είτε νέες διανοίξεις, είτε διαπλατύνσεις των υφιστάμενων διατομών που είναι και η συνηθέστερη εργασία. Όπου οι κατά πλάτος κλίσεις είναι μικρές (μέχρι 50%), αλλά και στις μεγαλύτερες, όπου το έδαφος είναι σταθερό, με αρκετά μεγάλο ποσοστό βράχου, η τομή των μονοπατιών θα διαμορφωθεί εξολοκλήρου σε έκχωμα. Επίσης κατά την διάνοιξη – διαπλάτυνση θα διαμορφωθεί στο κατάστρωμα ελαφρά επίκλιση προς τα κατόντη, μέχρι 5%, για την απορροή των ομβρίων υδάτων, έτσι ώστε να μη κινούνται κατά μήκος του μονοπατιού και το διαβρώνουν. Οι διανοίξεις- διαπλατύνσεις θα εκτελεστούν με εργατικά χέρια, χωρίς την χρήση μηχανικών μέσων. Στα τμήματα των μονοπατιών που αφενός έχουν το απαιτούμενο πλάτος καταστρώματος, αφετέρου όπου θα εκτιμηθεί ότι μετά την διαπλάτυνσή τους, θα έχουν ανώμαλο κατάστρωμα και θα δυσκολεύουν την κίνηση των επισκεπτών, προτείνεται η διαμόρφωσή τους, η οποία περιλαμβάνει: Τη διαμόρφωση της κατάλληλης επίκλισης για την αποχέτευση των ομβρίων υδάτων, τον καθαρισμό των μεγάλων λίθων ώστε να παραμείνει το λεπτόκοκκο υλικό, την θραύση των εξεχόντων λίθων, την κατεργασία του εδάφους και συμπλήρωσή των ανωμαλιών με λεπτόκοκκο υλικό. Οι ανωτέρω εργασίες θα εκτελεστούν με κατάλληλα χειρωνακτικά εργαλεία. Στην πορεία των μονοπατιών επί υφιστάμενων αγροτικών/δασικών δρόμων ή τρακτερόδρομων η εργασία θα περιλαμβάνει τη σήμανση της πορείας τους.

✓ Κατασκευή τοιχίσκων αντιστήριξης και σκαλοπατιών από αργολιθοδομή. Όπου οι κατά μήκος κλίσεις θα υπερβαίνουν το 50% θα διαμορφωθούν σκαλοπάτια και πλατύσκαλα από λιθοδομή. Η κατασκευή των τοιχίσκων αντιστήριξης έχει σαν σκοπό είτε την διαμόρφωση της τομής των μονοπατιών στις μεγάλες κατά πλάτος κλίσεις οπότε και κατασκευάζονται στα κατόντη τους, είτε την προστασία από την πτώση του άνω πρανούς, την συγκράτηση των λίθων που κυλούν από τα ανάντη, καθώς και στα ρέματα και κατασκευάζονται στην ανάντη πλευρά αυτού. Οι τοίχοι αντιστήριξης θα κατασκευάζονται είτε από λιθοδομή, με λίθους αργούς οι οποίοι θα συλλέγονται επί τόπου ή θα μεταφέρονται από κοντινότερες θέσεις.

✓ Τοποθέτηση πινακίδας Υποδοχής στην αρχή και το τέλος και σήμανση του μονοπατιών. Η σήμανση των ορειβατικών - πεζοπορικών μονοπατιών αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της κατασκευής και λειτουργίας τους. Πρέπει να είναι επαρκής, κατατοπιστική, αμφίδρομη με την αναγκαία πυκνότητα. Επίσης πρέπει να παρέχει όλες τις απαραίτητες για το ορειβατικό μονοπάτι πληροφορίες στον επισκέπτη τόσο στην ελληνική όσο και στην αγγλική γλώσσα (. Στα μονοπάτια στα οποία προβλέπεται πεζοπορία από άτομα με προβλήματα όρασης, η σήμανση θα πρέπει να έχει μορφή κατάλληλη γι' αυτά. Τοποθετούνται σε εμφανή σημεία και σε τέτοιο ύψος ώστε να διακρίνονται από απόσταση. Η απόσταση που πρέπει να τοποθετούνται οι πινακίδες εξαρτάται από το ανάγλυφο και τη βλάστηση. Μία ενδεικτική απόσταση των πινακίδων μεταξύ τους είναι τα 70m, αλλά βεβαίως η μεγαλύτερη ή μικρότερη απόσταση κρίνεται στο πεδίο ανάλογα με την πορεία της διαδρομής, την πυκνότητα της βλάστησης, τη διασταύρωση περισσότερων μονοπατιών

κ.α. Ο προτεινόμενος τύπος σήμανσης περιλαμβάνει τους εξής τύπους πινακίδων επιβεβαίωσης διαδρομής : α) Ο ένας τύπος θα χρησιμοποιηθεί στην περίπτωση που η διαδρομή διέρχεται από γυμνές εκτάσεις. Στην περίπτωση αυτή οι πινακίδες αναρτώνται σε γαλβανισμένους σιδηροσωλήνες διαμέτρου 1,0 ίντσας, σε ύψος 1,50 μ. από του εδάφους. Κοντά στην κορυφή του πασσάλου στερεώνονται 2 επιβεβαιωτικά βέλη, με τρόπο ώστε να διακρίνονται εύκολα από πεζοπόρους που βαδίζουν προς την μια ή την άλλη κατεύθυνση. β) Στην περίπτωση όπου το μονοπάτι διέρχεται από δάση και δασικές εκτάσεις οι πινακίδες σήμανσης επιβεβαίωσης διαδρομής θα στερεώνονται πάνω σε δένδρο μια σε κάθε πλευρά του έτσι ώστε να διακρίνονται εύκολα από πεζοπόρους που βαδίζουν προς την μια ή την άλλη κατεύθυνση. Οι πινακίδες αποτελούνται από τεμάχιο φύλλου αλουμινίου πάχους 2 χιλ., με αποστρογγυλωμένες γωνίες και διαστάσεις 15X15 εκ. Η ορατή πλευρά με εκτύπωση μεταξοτυπίας χρωματίζεται άσπρη και φέρει σε χρώμα κόκκινο ένα τετράγωνο. Στις πλευρές του σήματος υπάρχουν μικρές τρύπες για την στερέωσή του στο υπόβαθρο (δένδρο ή πάσσαλος), με βίδες ή καρφιά, το δε ανώτερο άκρο του σιδηροσωλήνα κλείνεται με κατάλληλο καπάκι, ώστε να εισέρχονται εντός αυτού νερά και τον διαβρώνουν. Στο σημείο εκκίνησης των μονοπατιών προτείνεται η τοποθέτηση πινακίδων κατεύθυνσης που αναγράφουν, την ονομασία του προορισμού, την κατεύθυνση με βέλος και το υπολειπόμενο μήκος πορείας. Αποτελούνται από ορθογώνια πινακίδα στερεωμένη σε πάσσαλο από γαλβανισμένο σιδηροσωλήνα διαμέτρου 1,5 ίντσας και ύψους 1,70 μ. Η πινακίδα είναι αναρτημένη σε ύψος 1,50 μ. από του εδάφους. Το ανώτερο άκρο του σιδηροσωλήνα κλείνεται με κατάλληλο καπάκι, ώστε να μην εισέρχονται εντός αυτού νερά και τον διαβρώνουν. Οι σιδηροσωλήνες θα πακτώνονται στο έδαφος με σκυρόδεμα σε βάθος 0,40μ. και πλάτους 0,30 μ. Η πινακίδα είναι κατασκευασμένη από λαμαρίνα αλουμινίου 2 χιλιοστών και φέρει με εκτύπωση μεταξοτυπίας τα στοιχεία που αναφέρθηκαν ανωτέρω. Το χρώμα του υποβάθρου θα είναι κίτρινο και τα γράμματα μαύρα. Το πλάτος των πινακίδων αυτών θα είναι 40 εκ., ενώ το ύψος τους θα είναι 20 εκ. Κατασκευή πινακίδας Υποδοχής μήκους 190cm, πλάτος 74 cm, ύψος 235cm. Κατασκευάζεται από επιλεγμένη εμποτισμένη ξυλεία πεύκης Αρκτικού κύκλου (Σουηδική). Αποτελείται από 2 κάθετες κολώνες διαστάσεων 9,5x9,5x240 cm. Κάθε κολώνα έχει στο κάτω μέρος μεταλλική βάση γαλβανισμένη εν θερμώ. Ο πίνακας διαστάσεων 120x90 cm αποτελείται από ξύλινο πλαίσιο το οποίο περικλείει πλακάξ θαλάσσης μεγάλης αντοχής. Η σκεπή σχήματος Λ διαστάσεων 190x74x33 cm κατασκευάζεται από τενίδες και επιστεγάζεται με κεραμίδι τύπου καναδά "τέγκολα" τοποθετούμενο σε σανίδες πάχους 2 cm παρέχοντας ικανοποιητική στεγανότητα. Τα ξύλα βάφονται ηλεκτροστατικά με ειδικό κηρώδες συντηρητικό και στη συνέχεια με αδιάβροχο ελαστικό βερνίκι (αβλαβές, μη αναφλέξιμο). Για τη στερέωση των όρθιων κολώνων χρησιμοποιούνται μεταλλικές βάσεις γαλβανισμένες εν θερμώ, ώστε το ξύλο να μην έρχεται σε επαφή με το έδαφος. Οι μεταλλικές βάσεις τοποθετούνται σε βάση από σκυρόδεμα διαστάσεων 0,30x0,30x0,30.

✓ Κατασκευή περίφραξης στις επικίνδυνες θέσεις εφόσον απαιτηθεί, είτε ξύλινης από καστανιά είτε από ανοξείδωτο χειρολισθήρα Φ50/2 mm.

✓ Διαμόρφωση χώρων ανάπαυσης πλησίον είτε εξωκλήσιων είτε άλλων φυσικών πλατωμάτων στη πορεία του μονοπατιού, με τοποθέτηση καθιστικών και τραπεζόπαγκων και δοχείο απορριμμάτων.

- ✓ Πριν την εκτέλεση οποιωνδήποτε εργασιών απαιτείται η κοπή και εκρίζωση της θαμνώδους βλάστησης, η οποία ευρίσκεται κατά μήκος και εκατέρωθεν της πορείας του μονοπατιών. Η εκθάμνωση θα εκτελείται σε πλάτος έως 3,50μ. (1,5μ. στην πορεία του μονοπατιού και 1,0μ. εκατέρωθεν αυτού) για να μην εμποδίζεται η διέλευση των επισκεπτών.

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ

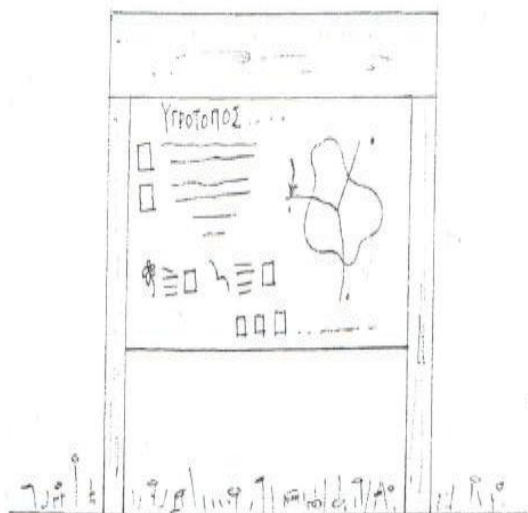
Το έργο θα εκτελεστεί (μελέτη – κατασκευή) σύμφωνα με όλους τους ισχύοντες Κανονισμούς και Προδιαγραφές και συγκεκριμένα τα ακόλουθα:

- Την υπ' αρ. 151344/165/18.01.2017 υπουργική απόφαση «Καθορισμός τεχνικών προδιαγραφών χάραξης, σήμανσης, διάνοιξης και συντήρησης των ορειβατικών - πεζοπορικών μονοπατιών» (ΦΕΚ 206Β'/2017) όπως ισχύει μετά και την τελευταία τροποποίησή τους με την υπ' αρ. ΥΠΕΝ/ΔΠΔ/63757/4373/2024 υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 3557Β'/19-6-2024).
- Την Υ.Α 66102/970/23-2-1995(ΦΕΚ 170/14-3-1995/Τ.Β) με θέμα "Ρύθμιση θεμάτων που αφορούν τη δημιουργία χώρων διημέρευσης και υπαίθριας αναψυχής στα δάση και τις δασικές εκτάσεις της Χώρας" και τις τεχνικές προδιαγραφές με αριθμό 169694 / 6997 / 17-10-1983 Εγκυκλίου διαταγής του Υπουργείου Γεωργίας που αφορά «Οδηγίες συντάξεως μελετών διαχείρισης προστατευόμενων φυσικών περιοχών και χώρων υπαίθριας αναψυχής».
- Τις βασικότερες τεχνικές προδιαγραφές που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό και τη μελέτη διάνοιξης/κατασκευής και συντήρησης ορειβατικών διαδρομών.
- Τις ειδικότερες κατευθύνσεις που δίδονται από την Πρόσκληση με κωδικό ΤΑ-01, Ταμείο Ανάκαμψης, Αναγνωριστικό 16851:

α. Πλάτος Μονοπατιού:		
≤1,20 m	Υψόμετρο >1000m	Κλίση ≥ 25%
0,80m ≤Πλάτος ≤1,60m	Ανεξαρτήτως Υψόμετρου	10% ≤Κλίση ≤25%
1,20m ≤Πλάτος ≤2,40 m	Ανεξαρτήτως Υψόμετρου	Κλίση ≤ 10%
β. Εκσκαφές με παραδοσιακές χειρωνακτικές πρακτικές		
γ. Αποψίλωση θάμνων επί του πλάτους καταστρώματος και κλάδευση χαμηλών κλαδιών μέχρι ύψους 2,00 - 2,50 m. Απαγορεύεται η χρήση χημικών ουσιών.		

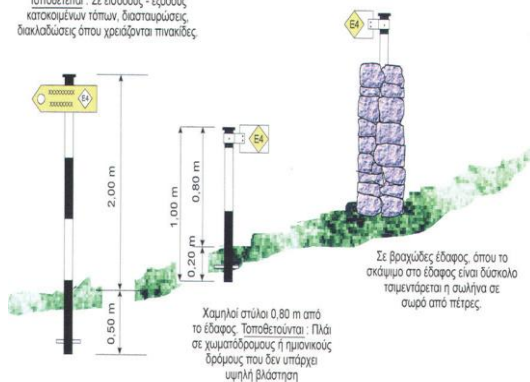
- Τις 154 Ελληνικές Τεχνικές Προδιαγραφές (ΕΤΕΠ) με υποχρεωτική εφαρμογή σε όλα τα Δημόσια Έργα και Μελέτες (ΦΕΚ 6366/Β'/15-12-22)
- Τυχόν δεσμεύσεις λόγω Αρχαιολογικών Υπηρεσιών όπως αυτές περιγράφονται στα υπ. αριθμό 202239/2023 και 184467/2023 και τις υποδείξεις της Δασικής Υπηρεσίας σύμφωνα με το υπ. αριθμό 2573/2023 έγγραφο του Δασαρχείου Ιωαννίνων, τα οποία και επισυνάπτονται.

Ακολουθούν σκίτσα, διαγράμματα με ενδεικτικές μέθοδοι για την κατασκευή των ορειβατικών μονοπατιών

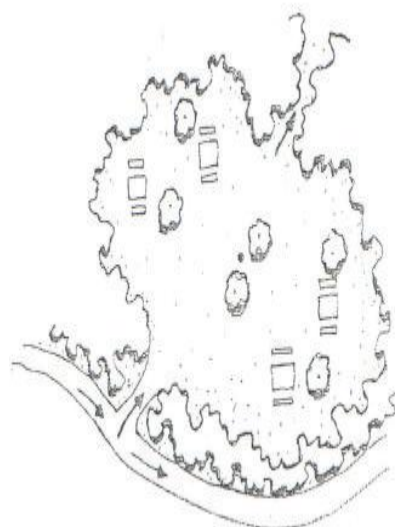
Πινακίδα υποδοχής

Στόλος για στήριξη ενδεικτικής πινακίδας - ύψος 2 m από το έδαφος, 0,5 m μέσα στο έδαφος. Τοποθετείται: Σε εισόδους - εξόδους κατοικημένων τόπων, διασταυρώσεις, διακλαδώσεις όπου χρειάζονται πινακίδες.

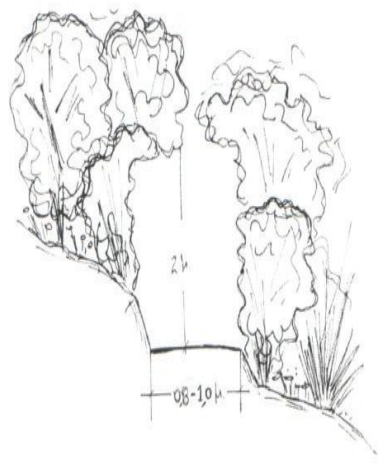

Στα μονοπάτια σε περιοχές που το χιόνι περνάει τα 2 μέτρα και προβλέπεται διάσχιση το χειμώνα, το ύψος των στόλων προβλέπεται 3 μέτρα.

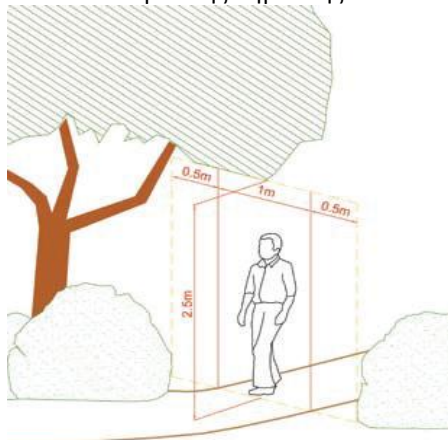
Χαμηλοί στόλοι 0.80 m από το έδαφος. Τοποθετούνται: Πλάι σε χυμπαδόδρομους ή ημιονικούς δρόμους που δεν υπάρχει υψηλή βλάστηση.

Διαμόρφωση χώρου ανάπαυλας-αναψυχής

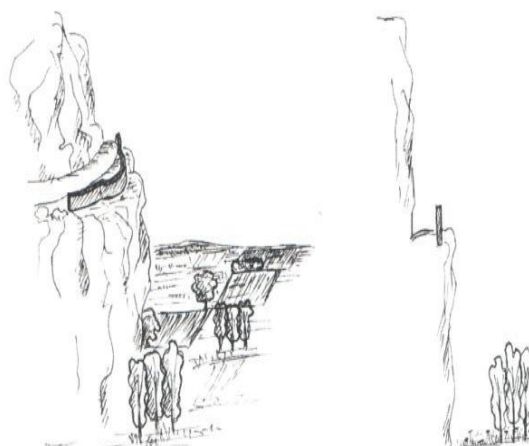

Μέθοδοι στερέωσης σήμανσης

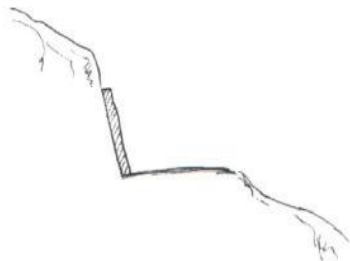

Αποψίλωση βλάστησης για τη δημιουργία μονοπατιού

Αποψίλωση βλάστησης για τη δημιουργία μονοπατιού

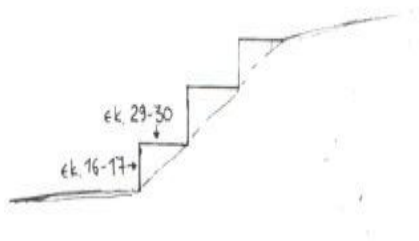
Προστατευτικά τοιχία σε επικίνδυνες θέσεις

Τοίχοι αντιστήριξης ανάντι του μονοπατιού

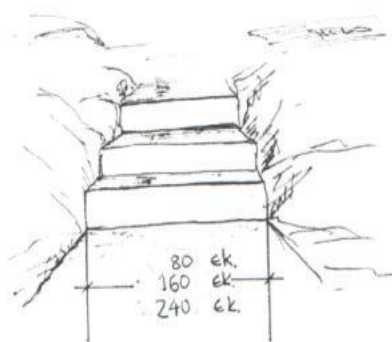
Κατασκευή σκάλας με πλατύσκαλα και τοποθέτηση προστατευτικού κιγκλιδώματος σε επικίνδυνα σημεία

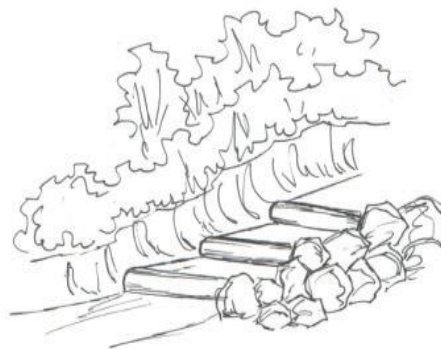
Προτεινόμενες διαστάσεις σκαλοπατιών

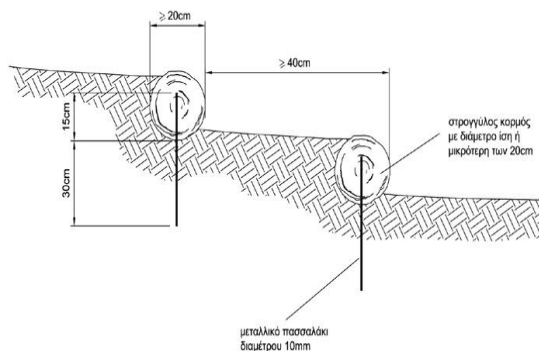
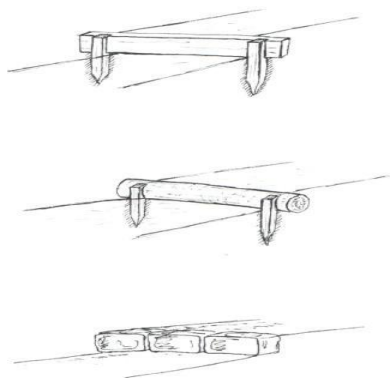
Τρόποι επίστρωσης

Προτεινόμενες διαστάσεις μονοπατιού

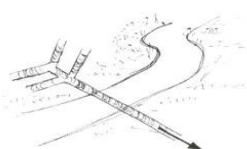
Δημιουργία βαθμίδων με τοποθέτηση κορμών για αποφυγή διάβρωσης

Διάφοροι τρόποι δημιουργίας σκαλοπατιού ή πλατύσκαλου με χρήση σανίδας, κορμού ή πέτρας

Κατασκευή για αποστράγγιση μονοπατιού

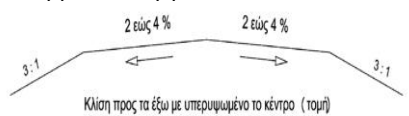

Αποστράγγιση υγρών εδαφών

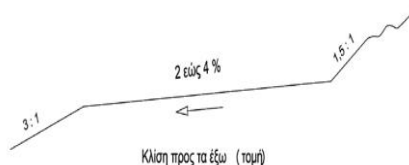

Κατασκευή για αποφυγή διάβρωσης

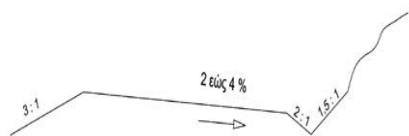
Αντιδιαβρωτικά έργα

Κλίση προς τα έξω με υπερυψωμένο το κέντρο (τομή)

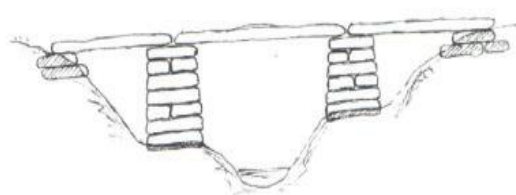
Κλίση προς τα έξω (τομή)

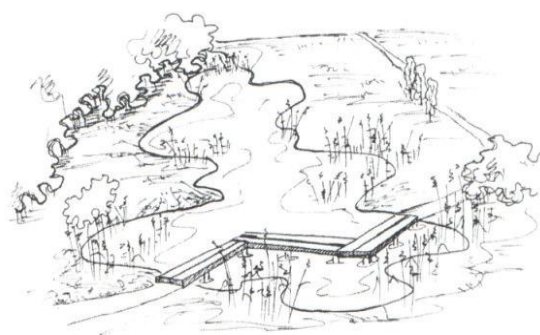
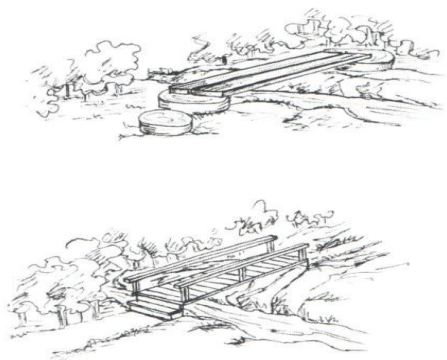
Κλίση προς τα μέσα με χαντάκι (τομή)

Κλίση μονοπατιού για την διευκόλυνση της απορροής

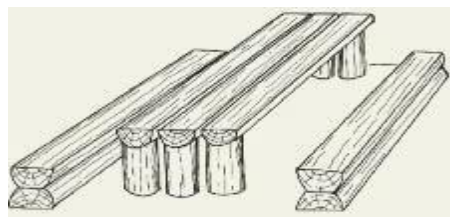
Κλίση μονοπατιού για την διευκόλυνση της απορροής

Κατασκευή γεφυρών με πέτρα, κορμούς ή σανίδες

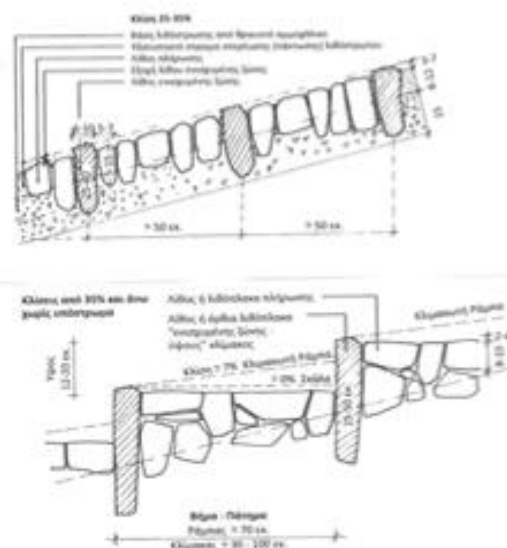
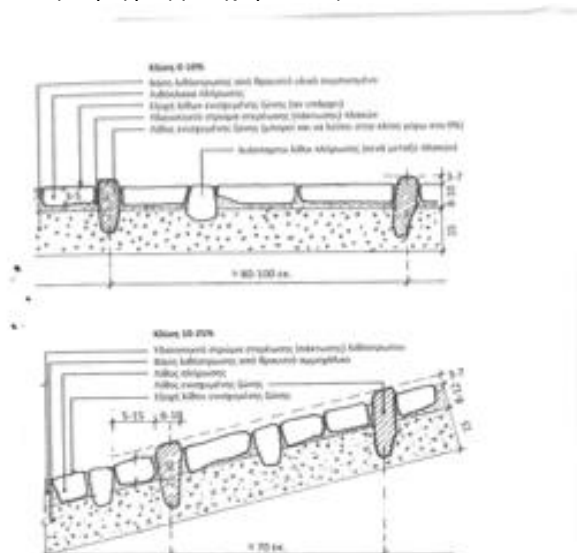
Κατασκευή γεφυρών με πέτρα, κορμούς ή σανίδες

Ενδεικτικοί τύποι εξοπλισμού (παγκάκια, τραπεζοκαθίσματα)

Ενδεικτική περίφραξη σε χώρο θέας

Κατασκευαστικές λεπτομέρειες επίστρωσης μονοπατιών με κλίση ή σκαλοπάτια

ΠΡΟΜΕΤΡΗΣΗ - ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΙΜΩΝ - ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Η ανάθεση του έργου επελέγη να έχει ως αντικείμενο συγχρόνως τη μελέτη και την εκτέλεση του έργου, καθώς συντρέχουν σωρευτικά οι προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 50 του Ν.4412/2016, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα.

Με δεδομένο ότι στη φάση αυτή είναι καθορισμένα μόνο τα βασικά στοιχεία του έργου, δεν είναι δυνατόν να συνταχτούν αναλυτικές προμετρήσεις κι έτσι για τη σύνταξη του Προϋπολογισμού χρησιμοποιήθηκαν κοστολογικά στοιχεία γνωστά από παρόμοια έργα που έχουν εκτελεστεί, όχι του Δήμου Δωδώνης καθώς και το άρθρο 9 της υπ' αρ. ΥΠΕΝ/ΔΠΔ/63757/4373/2024 υπουργικής απόφασης (ΦΕΚ 3557Β'/19-6-2024), σε συσχέτιση και τούτιση με το φυσικό αντικείμενο της σύμβασης, με προσδιορισμό της προϋπολογισθείσας δαπάνης επί τη βάσει ορισμένης τιμής μονάδας ώστε να επιτρέψει την υποβολή άρθρων και συγκρίσιμων μεταξύ τους προσφορών από οικονομικούς φορείς του κλάδου.

Για τον υπολογισμό του προϋπολογισμού του έργου, έχει ληφθεί υπόψη ως συνολικό άθροισμα το συνολικό μήκος των μονοπατιών διαδρομών, ήτοι 180.000 μέτρα ή 180 χλμ. Καθώς και ο αριθμός των σημείων ανάπαυλας-στάσης των επισκεπτών, ήτοι 4 χώροι.

Στον Προϋπολογισμό του έργου περιλαμβάνονται δαπάνες για:

α. Χωματουργικές εργασίες –εκθαμνώσεις, 103.000,00 €

β. Κατασκευές από σκυρόδεμα- σπλισμοί, 40.000 €

γ. Τοιχοδομές - επιχρίσματα- επιστρώσεις, 60.000,00 €

δ. Ξύλινες κατασκευές- πινακίδες, 70.000,00 €

ε. Μελέτες – δαπάνη μελετών έργου, 15.000,00 €

ήτοι συνολικά 288.000,00 €.

Επιπλέον σύμφωνα με τα ισχύοντα για την κατάρτιση των Προϋπολογισμών

Γενικά έξοδα, εργολαβικό όφελος 51.840,00 €

Απρόβλεπτες δαπάνες, 50.976,00 €

Αναθεώρηση στο ποσό των 3.184,00 €

και τέλος

ΦΠΑ ύψους 24% 94.560,00 €.

Οι χωματουργικές εργασίες, συμπεριλαμβανομένων των εκθαμνώσεων, αντιπροσωπεύουν το 37,73% του συνολικού προϋπολογισμού μη συμπεριλαμβανομένης της μελέτης, ενώ οι εργασίες σκυροδεμάτων αντιπροσωπεύουν το 14,65%. Μεγαλύτερο ποσοστό αντιπροσωπεύουν οι ξύλινες κατασκευές και πινακίδες 25,64% και ακολουθούν οι τοιχοδομές, επιχρίσματα και επιστρώσεις με 21,98%.

Τα άρθρα τιμολογίου που εφαρμόστηκαν για τον υπολογισμό της αμοιβής της μελέτης είναι τα άρθρα του Κανονισμού Προεκτιμώμενων Αμοιβών μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, σύμφωνα με την Απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών (Αριθμ. ΔΝΣγ/32129/ΦΝ466/ 16.5.2017) «Έγκριση Κανονισμού Προεκτιμώμενων Αμοιβών μελετών και παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών

επιστημονικών υπηρεσιών κατά τη διαδικασία της παρ. 8 δ του άρθρου 53 του ν. 4412/2016 (Α' 147)», (ΦΕΚ Β 2519/20.07.2017), όπως ισχύει.

Η συγκεκριμένη μελέτη δεν αφορά στην εκπόνηση μελέτης αμειβόμενης βάσει ειδικών προβλέψεων του Κανονισμού Προεκτιμωμένων Αμοιβών μελετών και υπηρεσιών και κατά συνέπεια υπολογίστηκε ανάλογα με το χρόνο απασχόλησης ανά ημέρα ή κλάσμα ημέρας

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΡΓΟΥ

α/α	Ομάδα εργασιών	Μονάδα	Ποσότητα	Τιμή Μονάδας	Δαπάνη σε Ευρώ	
					Μερική	Ολική
1	Α. ΧΩΜΑΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ -ΕΚΘΑΜΝΩΣΕΙΣ	κ.α.	1			
					ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΟΜΑΔΑΣ Α:	103.000,000
2	Β. ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΑΠΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ- ΟΠΛΙΣΜΟΙ	κ.α.	1			
					ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΟΜΑΔΑΣ Β:	40.000,000
3	Γ. ΤΟΙΧΟΔΟΜΕΣ - ΕΠΙΧΡΙΣΜΑΤΑ- ΕΠΙΣΤΡΩΣΕΙΣ	κ.α.	1			
					ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΟΜΑΔΑΣ Γ:	60.000,000
4	Δ. ΞΥΛΙΝΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ- ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ	κ.α.	1			
					ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΟΜΑΔΑΣ Δ:	70.000,000
5	Ε.ΜΕΛΕΤΕΣ – ΔΑΠΑΝΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΡΓΟΥ	κ.α.			ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΟΜΑΔΑΣ Ε:	15.000,00
				ΑΘΡΟΙΣΜΑ Α	288.000,00	
				Ε.Ο 18%	51.840,000	
				ΑΘΡΟΙΣΜΑ Β	339.840,00	
				ΑΠΡΟΒΛΕΠΤΑ 15%	50.976,000	
				ΑΘΡΟΙΣΜΑ Γ	390.816,00	
				ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ	3.184,00	
				ΑΘΡΟΙΣΜΑ Δ	394.000,00	
				ΦΠΑ 24%	94.560,00	
				ΣΥΝΟΛΟ	488.560,00	

Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανέρχεται σε 488.560 ευρώ με ΦΠΑ 24% ενώ χωρίς ΦΠΑ το ποσό είναι 394.000,00 Ευρώ.

Φορέας χρηματοδότησης του έργου είναι το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (Κωδ. ΣΑΤΑ-075). Αυτό χρηματοδοτείται από Πιστώσεις του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΣΑΤΑ 075 (αριθ. Ενάριθμου Έργου 2023ΤΑ07500000), σύμφωνα με την υπ. αριθμ ΥΠΟΙΚ 4555 ΕΞ 2023//12-01-2023 Απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομικών για την ένταξη του Έργου «SUB1a. Δημιουργία Εθνικού Δικτύου μονοπατιών και μονοπατιών πεζοπορίας» (κωδικός ΟΠΣ ΤΑ 5190260) (ΑΔΑ:6ΚΤ1Η-ΦΙ1). Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής – Next Generation EU.

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Η συνολική προθεσμία εκτέλεσης του έργου, ορίζεται σε **εκατόν ογδόντα ημέρες (180)** από την ημέρα υπογραφής της σύμβαση και έως τις **29/06/2026**.

Αγ. Κυριακή, /12 /2024
ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ
Ο ΑΝ. ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Αγ. Κυριακή, /12/2024
ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

Γεώργιος Ναούμ
Τ.Ε. Πολιτικός Μηχανικός

Παρασκευή Τσιτούρα
Δασολόγος Περιβαλλοντολόγος
Ειδική Συνεργάτιδα Δημάρχου Δωδώνης